

Notitie “15 Locaties om te gedenken”

Visie begraafplaatsen De Fryske Marren 2018 - 2022



Steller: Ronald Stegink, Carolien Reijnders
Afdeling: Ruimtelijk Beheer
Datum: 20 oktober 2017

Tien uitgangspunten

Met tien uitgangspunten wordt de visie geformuleerd waarmee gemeente De Fryske Marren het begraafplaatsenbeleid de komende jaren vorm wil geven. De uitgangspunten worden in de volgende hoofdstukken uitgewerkt en toegelicht.

- 1 De komende jaren blijven voorzien in de behoefte om binnen de gemeente te begraven op de bestaande begraafplaatsen*
- 2 Benodigde grafcapaciteit voor de komende 10 jaar beschikbaar hebben*
- 3 Nauwer contact nastreven met nabestaanden, begrafenisverenigingen en omwonenden*
- 4 Parkachtige sfeer creëren en meerdere mogelijkheden bieden om te gedenken*
- 5 Terreinonderhoud volgens beeldkwaliteit A (plus)*
- 6 Padenstructuur afstemmen op een veilig gebruik en een efficiënt onderhoud*
- 7 Voor alle begraafplaatsen gezamenlijk streven naar kostendekkend beheer en onderhoud*
- 8 Protocol opstellen voor de waardering en status van grafmonumenten waarvan het grafrecht is verstreken*
- 9 Onderhoud van monumenten, oorlogsgraven en historische delen van begraafplaatsen via de inkomsten van de overige graven bekostigen*
- 10 Begraafplaatsadministratie actueel houden*

Inhoud

Inleiding	4
1 Hoofdpijn notitie	Fout! Bladwijzer niet gedefinieerd.
2 Inventarisatie	6
2.1 Begraafplaatsen	6
2.2 Kosten begraven	10
2.3 Andere mogelijkheden in De Fryske Marren	11
3 Visie op begraafplaatsen.....	12
4 Realiseren visie	15
4.1 Gebruik begraafplaatsen.....	15
4.2 Gedenkplaatsen	18
4.3 Beheerkosten	21
5 Harmonisatie en differentiatie	24
5.1 Achterstallig onderhoud	24
5.2 Kosten achterstallig onderhoud.....	26
5.3 Regulier onderhoud	27
6 Exploitatie	28
6.1 Organisatie	29
6.2 Financiën reguliere begroting.....	30
6.3 Communicatie.....	32
Literatuur.....	34

Losse bijlagen:

Bijlage 1: Inventarisatie begraafplaatsen

Bijlage 2: Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten 2017

Bijlage 3: Beeldkwaliteit

Inleiding

De uitvaartbranche is in beweging en er komen steeds meer mogelijkheden om een overledene te begraven of cremen. Nabestaande oriënteren zich en maken keuzes. Als de keuze voor begraven is gemaakt, is de begraafplaats in het eigen dorp niet meer vanzelfsprekend de plaats waar een dierbare wordt begraven. De keuze voor een bepaalde begraafplaats is van veel factoren afhankelijk. Naast traditie en bereikbaarheid spelen ook de inrichting, soort beplanting, ligging, sfeer en het onderhoud een grote rol.

Als gemeente met vijftien begraafplaatsen kan De Fryske Marren aan nabestaanden een grote variatie aan mogelijkheden bieden. Een begraafplaats die er verzorgd uitziet met aantrekkelijke beplanting, een aangename sfeer en privacy zorgt voor meer en langer verblijf (bezoek) door nabestaanden. Op een zo'n begraafplaats zijn mensen ook eerder geneigd om een graf te reserveren. Daarom streven we een zo hoog mogelijk kwaliteitsniveau na binnen de bestaande middelen

Naast religieuze begraafplaatsen en begraafplaatsen in omliggende gemeenten zijn ook crematoria en natuurbegraafplaatsen “concurrent” van onze begraafplaatsen. De visie is opgesteld om mogelijkheden te verkennen, onze positie te bepalen en mee te kunnen komen met de ontwikkelingen in de branche.

Alle begraafplaatsen zijn geïnventariseerd. Daaruit blijkt dat er veel verschil is tussen de begraafplaatsen. Qua ligging en ontwerp, maar ook wat betreft staat van onderhoud en kostendekkendheid. Een aantal van deze verschillen is naar voren gekomen na de gemeentelijke herindeling. Op basis van tien uitgangspunten wordt deze visie uitgewerkt waarbij we streven naar harmonisatie en differentiatie op de begraafplaatsen om te komen tot ‘15 Locaties om te gedenken’ in De Fryske Marren.

Om de visie te realiseren worden de mogelijkheden besproken en handreikingen gedaan om oplossingen te bieden, achterstallig onderhoud uit te voeren en in het algemeen een zo optimaal mogelijk pakket aan te bieden. Ook de organisatie en exploitatie van het begraafplaatsbeheer lichten we door, waarbij we verbeterpunten formuleren.

1 Hoofdlijn notitie

Tien uitgangspunten voor het verwoorden van een visie op begraafplaatsen

Aan de hand van tien uitgangspunten verwoorden we de visie op begraafplaatsen. We streven als gemeente naar harmonisering van het beheer en onderhoud, maar daarnaast differentiatie naar ligging en historie van de gemeentelijke begraafplaatsen. Ook geeft de visie duidelijkheid over de kostendekking van het beheer en onderhoud van de gezamenlijke begraafplaatsen, waarbij op alle locaties begraven mogelijk blijft. Tevens is het van belang om inzicht te krijgen in de beschikbaarheid van vrije graven voor de komende jaren. Tot slot geeft de visie een handreiking om betrokkenheid van de samenleving te vergroten.

Harmonisatie van het beheer en onderhoud

Gemeente de Fryske Marren heeft 15 openbare begraafplaatsen binnen haar grenzen liggen. Door de voormalige gemeenten werd het begraafplaatsbeheer elk op eigen wijze uitgevoerd. Dit gold voor het beheer en onderhoud op de begraafplaatsen, maar ook voor de begraafplaatsadministratie. Het beheer willen we op alle begraafplaatsen aan dezelfde visie toetsen en naar deze visie uitvoeren.

Kwaliteit vergroten

We heffen aanvullende maatregelen om de kwaliteit te vergroten in het belang van de nabestaanden.

Vergroten van de kostendekkend

De begraafplaatsadministratie wordt centraal en eenduidig uitgevoerd. In 2015, 2016 en 2017 is gewerkt aan het op orde brengen van de administratie. Hiermee wordt een goed inzicht verkregen in de financiële situatie van de begraafplaatsen. Daaruit blijkt in hoeverre het beheer en onderhoud van de gezamenlijke begraafplaatsen kostendekkend is.

We gaan monumentale en beschermingswaardige graven beschermen

We gaan een protocol opstellen voor het beschermen van monumentale en beschermingswaardige graven

Is er voldoende capaciteit op de begraafplaatsen?

De administratie geeft duidelijkheid over het aantal graven dat per begraafplaats beschikbaar is en op welke termijn er weer graven vrijkomen. Samen met de bevolkingsprognose geeft het aantal vrije graven duidelijkheid over de noodzaak om begraafplaatsen uit te breiden, of dat er door het ruimen van graven, na het vervallen van de rechten, voldoende nieuwe graven beschikbaar komen.

Betrokkenheid van de samenleving.

De begraafplaatsen zijn een wezenlijk onderdeel van de samenleving. Dit wordt door veel mensen pas ervaren bij een overlijden, als naar een begraafplaats wordt gezocht. Betrokkenheid van de samenleving, inwoners en nabestaanden, zorgt voor meer aandacht voor het belang en de waarde van begraafplaatsen. Een inventarisatie van alle begraafplaatsen maakt het mogelijk om een afweging te maken wat de mogelijkheden, bijzonderheden en beperkingen zijn.

We sluiten een ongebruikt gedeelte

Op het oudste gedeelte van de oude begraafplaats te Lemmer wordt sinds 1983 niet meer begraven. Dit doordat het niet meer voldoet aan de huidige wettelijke normen. Dit gedeelte is zo uniek dat het verdient om beschermd te worden

We beschrijven gedetailleerd het onderhoudsniveau

De notitie gaat gedetailleerd in op de mogelijkheden binnen de onderhoudsniveau's

2 Inventarisatie

2.1 Vijftien openbare begraafplaatsen

Verspreid in De Fryske Marren liggen vijftien openbare begraafplaatsen die eigendom zijn van de gemeente. Alle begraafplaatsen zijn geïnventariseerd, daarbij is de karakteristiek van de locatie beschreven, zijn bijzonderheden genoteerd en gegevens over het aantal graven en het aantal begravenissen per jaar vastgelegd. De inventarisatie is opgenomen in bijlage 1: Inventarisatie begraafplaatsen. Figuur 1: Begraafplaatsen, graven en bijzettingen, geeft inzicht in het aantal graven en bijzettingen per begraafplaats.

plaats	totaal graven	bijzettingen/jr
Akmarijp	228	1
Bantega	566	4
Harich	1.185	13
Joure	6.365	52
Langweer	600	6
Lemmer, nieuw	2.615	47
Lemmer, oud	3.275	8
Mirns	374	4
Nijemirdum	411	5
Oldeouwer	413	1
Scharsterbrug	153	2
Sint-Nicolaasga	488	8
Sloten	535	4
Snikzwaag	112	1
Teroele	391	1
Totaal	17.711	155

Figuur 1: Begraafplaatsen, graven en gemiddeld aantal bijzettingen (gemiddelde van afgelopen 10 jaar)

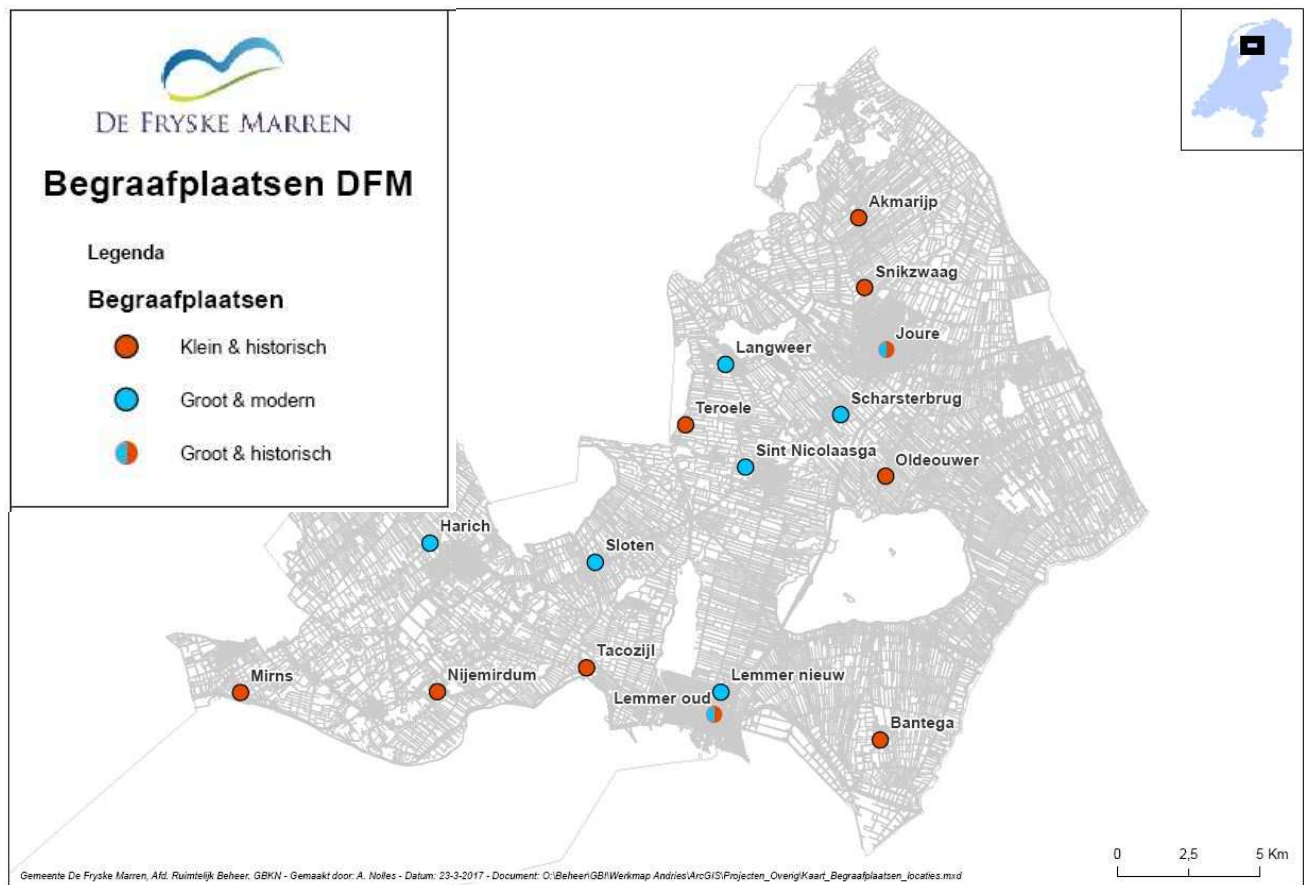
Kleine begraafplaatsen hebben een hoge cultuurhistorische waarde en voorzien in de lokale behoefte.

De kleine, oude historische begraafplaatsen in dorpen en buurtschappen hebben een ovale vorm waarbij de graven rond de klokkenstoel zijn gesitueerd. Hier vindt één bijzetting per 2 jaar (in Snikzwaag), tot 5 bijzettingen per jaar (in Nijemirdum) plaats. De begraafplaatsen voorzien daarmee in de plaatselijke behoefte van de dorpen en buurtschappen. De begraafplaatsen maken deel uit van de cultuurhistorie van de streek en zijn door de aanwezigheid van de klokkenstoel en de kenmerkende randbeplanting een karakteristiek element in het landschap. Een overzichtskaart van de ligging van de begraafplaatsen is weergegeven in figuur 2: Ligging begraafplaatsen.

Het behoud van de mogelijkheid tot begraven op deze locaties zorgt ervoor dat overledenen in hun vertrouwde omgeving worden begraven en de geschiedenis van de mensen dicht bij het dorp blijft. Een begraafplaats waar af en toe een bijzetting plaatsvindt, vormt een wezenlijk onderdeel van de gemeenschap en zorgt voor betrokkenheid van nabestaanden en bewoners.

De vraag van niet-inwoners om in de gemeente De Fryske Marren te worden begraven lijkt in geringe mate toe te nemen. Het betreft hier vooral toeristen die vele jaren achtereen in de gemeente komen om vakantie te vieren. Zij hebben een voorkeur voor de kleinere begraafplaatsen. Zolang op deze locaties de beschikbaarheid van graven voor de eigen inwoners niet in het geding is, is er geen bezwaar tegen bijzettingen van niet-inwoners.

Figuur 2: Ligging begraafplaatsen



Grotere begraafplaatsen hebben een meer traditionele inrichting

Joure en Lemmer hebben allebei grote traditionele begraafplaatsen waar de inrichting bestaat uit strakke rijen met graven. In Joure vinden jaarlijks gemiddeld 54 bijzettingen plaats en in Lemmer op de oude en nieuwe begraafplaats samen 56 bijzettingen. De overige woonkernen hebben ook begraafplaatsen met een rechthoekige inrichting waar de graven op strakke rijen liggen. Het aantal bijzettingen varieert van 2 (in Scharsterbrug) tot 14 (in Harich) gemiddeld per jaar.

Totaal 17.700 graven en 155 bijzettingen

De gemeente bezit 15 begraafplaatsen waar nog begraven wordt. Dit zijn hoofdzakelijk kleine begraafplaatsen met totaal meer dan 17.700 graven en een gezamenlijke oppervlakte van 13½ hectare. Op deze locaties samen vinden jaarlijks gemiddeld 155 bijzettingen plaats. Er wordt niet meer begraven op de voormalige begraafplaats Ouwster-Nijega en op de Joodse begraafplaats in Tacozijs.

Prognose is een lichte groei in het begraven en het bijzetten van urnen

De gemeentelijke herindeling maakt het onmogelijk om gedetailleerde gegevens over meerdere jaren van overlijden en begraven van de hele gemeente te verkrijgen. In de tweede helft van 2015 zijn 250 inwoners overleden. In 2016 zijn er 485 inwoners overleden. Hiervan zijn 170 mensen op een gemeentelijke begraafplaats van De Fryske Marren begraven of na crematie bijgeplaatst in een urn. Dit waren 140 begrafenissen en 30 urnen of verstrooiingen na crematie. De overige 315 overleden inwoners zijn buiten de gemeentelijke begraafplaats begraven of gecremeerd.

Het gemiddeld aantal begrafenissen over de afgelopen 10 jaar is 154 (figuur 1), tegen 170 in 2016. Dit is een toename van 10 % over 10 jaar.

Elke begraafplaats heeft een baarhuisje of gereedschapsschuur.

Bij de ingang van elke begraafplaats staat een informatiebord van de gemeente. Hier worden mededelingen voor nabestaanden gepubliceerd. Op zeven gemeentelijke begraafplaatsen staat een klokkenstoel en twee begraafplaatsen hebben een klokkentoren. Op zes begraafplaatsen is een columbarium (urnenmuur) en op vier een strooiveld. Alle in gebruik zijnde begraafplaatsen (15 stuks) hebben een klein baarhuisje of een gereedschapsschuur.



Figuur 3: Gereedschapsschuur Snikzwaag



Figuur 4: Baarhuisje Akmarijp

Onvoldoende gebruik van columbaria

Op de begraafplaatsen in Langweer, Sint Nicolaasga en Sloten (slecht één urnennis in gebruik) worden de columbaria niet gebruikt. De reden hiervoor is onduidelijk. Mogelijk is het aanbrengen van beplanting rond de columbaria een mogelijkheid, om de kale muren op de begraafplaats in te passen en meer privacy te geven.

De witte platen op de nog lege nissen op de nieuwe begraafplaats in Lemmer en op Harich domineren het beeld van het columbarium. Het is fraaier om hier een neutrale kleur toe te passen die beter harmonieert met de nissen die in gebruik zijn.

Huidige padenstructuur geeft een onrustige sfeer en is lastig te onderhouden

Door de wijziging in de onkruidbestrijding is het onderhoud van de paden lastiger dan voorheen. De inzet op half verhardingen tegen het onkruid is beduidend hoger dan voorheen. De kantopsluitingen zijn op enkele plekken verzakt en er is her en der een groot hoogteverschil tussen de halfverharding en de kantopsluiting. Op enkele begraafplaatsen zijn buiten het oorspronkelijke ontwerp om paden met half verhardingen gecreëerd, waar graspaden ook voldoen. Hierdoor is de padenstructuur op sommige begraafplaatsen onrustig. Hier kan meer rust gecreëerd worden door het omvormen van de smalle paden naar gras en het verbeteren van de hoofdpaden.

Oude zerken soms verzaakt of gebroken

Op meerdere, vooral oude begraafplaatsen zijn zerken verzaakt of zelfs gebroken (Bantega , Joure, Mirns). Als deze zerken hersteld kunnen worden is dat een meerwaarde voor het aanzien van de begraafplaats. In eerste instantie is het repareren van een zerk de verantwoording van de nabestaanden. Bij oude zerken zijn nabestaanden vaak niet meer te traceren. Als de graven een monumentale status hebben kan een historische vereniging in combinatie met vrijwilligers mogelijk een oplossing bieden.



Figuur 5: Gebroken zerken in Joure (begraafplaats Westermeer)



Figuur 6: Graven op rijen in Sint Nicolaasga

Huidige groenvoorziening vaak traditioneel

De gemeentelijke begraafplaatsen zijn vrij traditioneel van inrichting. Alle begraafplaatsen hebben beplanting rondom die bestaat uit bomen met daaronder struiken of een haag. Op de kleine begraafplaatsen in dorpen en buurtschappen liggen de graven rond de klokkenstoel. Rondom de graven ligt een pad en buitenom groeien bomen en struweel als beschutting.

Op de grotere begraafplaatsen staat de beplanting aan de buitenkant van de begraafplaatsen en geeft in meer of mindere mate beschutting en privacy. Er is op geen van de begraafplaatsen sprake van een parkachtige inrichting. Daarnaast is er ook beplanting tussen de graven in de vorm van hagen of enkele bomen en lage plantvakken. Deze begraafplaatsen zijn strak van opzet waarbij de graven in aaneengesloten rijen worden uitgegeven. Figuur 7 geeft een overzicht van de oppervlakten en hoeveelheden per begraafplaats.

De voormalige begraafplaats Ouwster-Nijenga wordt op dit moment onderhouden door de begraafplaatsmedewerkers. De Joodse begraafplaats in Tacoziyl wordt onderhouden door het onderhoudsteam begraafplaatsen.

begraafplaats	gras m ²	beplanting		hagen m ¹	verharding m ²	totaal m ²
		natuurlijk m ²	cultuurlijk m ²			
Akmarijp	533 m ²				968 m ²	1.501 m ²
Bantega	3.001 m ²			127 m ¹	837 m ²	3.838 m ²
Harich	3.293 m ²	3.011 m ²	343 m ²	447 m ¹	4.189 m ²	10.836 m ²
Joure	19.863 m ²	1.867 m ²	1.713 m ²	1.026 m ¹	10.687 m ²	34.131 m ²
Langweer	2.540 m ²	225 m ²	14 m ²	298 m ¹	1.344 m ²	4.122 m ²
Lemmer nieuw	15.590 m ²	11.634 m ²	1.900 m ²	1.863 m ¹	3.570 m ²	32.694 m ²
Lemmer oud	9.414 m ²	3.338 m ²	2.620 m ²	39 m ¹	3.979 m ²	19.351 m ²
Mirns	1.765 m ²	490 m ²		150 m ¹	545 m ²	2.800 m ²
Nijemirdum	3.220 m ²	930 m ²	96 m ²	94 m ¹	791 m ²	5.037 m ²
Oldeouwer	1.639 m ²	220 m ²		8 m ¹	363 m ²	2.222 m ²
Scharsterbrug	828 m ²	929 m ²		110 m ¹	702 m ²	2.459 m ²
Sint Nicolaasga	2.438 m ²	267 m ²	1.798 m ²	433 m ¹	1.164 m ²	5.667 m ²
Sloten	2.049 m ²		181 m ²	558 m ¹	3.079 m ²	5.309 m ²
Snikzwaag	736 m ²			88 m ¹	244 m ²	980 m ²
Tacoziyl	776 m ²	513 m ²				1.289 m ²
Teroele	1.448 m ²	1.043 m ²			277 m ²	2.768 m ²
totaal	6,9 ha	2,4 ha	0,9 ha	5.241 m ¹	3,3 ha	13,5 ha

Figuur 7: Begraafplaatsen, oppervlakten en hoeveelheden

2.2 Kosten begraven

Jaarlijks worden de kosten voor begraven vastgesteld. Ter indicatie worden hier enkele kosten genoemd voor begraven in De Fryske Marren in 2017.

- Begraven kost € 816,- voor een overledene ouder dan 12 jaar (jonger dan 12 jaar € 459,-).
- Grafrecht wordt in beginsel uitgegeven voor 20 of 40 jaar en kost respectievelijk € 980,- en € 1.654,- voor een enkel graf.
- Een vergunning voor het plaatsen van een gedenkteken, kruis of zerk kost € 154,-.
- Het bijzetten van een urn kost € 135,- in een columbarium en € 269,- in een (urnen)graf.
- Grafrecht voor zowel columbarium als urnengraf kost € 815,- voor 20 jaar en € 1.369,- voor 40 jaar.

Een uitgebreide tarieventabel is opgenomen in de Verordening op de heffing en de invordering van lijkbezorgingsrechten 2017, zie bijlage 2. Voor 2018 wordt via de legesverordening een nieuwe tarieventabel vastgesteld.

Voor alle begraafplaatsen worden dezelfde tarieven gehanteerd, met uitzondering van het vijfde gedeelte van begraafplaats Westermear in Joure. Dit is de enige locatie in de gemeente waar in twee lagen wordt begraven. Hier wordt voor grafrechten een dubbel tarief berekend, omdat men hier van de twee lagen gelijk het grafrecht afneemt.

2.3 Andere mogelijkheden in De Fryske Marren

Zesendertig religieuze begraafplaatsen

Naast de openbare gemeentelijke begraafplaatsen zijn er 36 begraafplaatsen in de kleine en grote woonkernen van De Fryske Marren **voor mensen met een specifieke religieuze levensbeschouwing**. Dit zijn 30 Protestantse begraafplaatsen, 5 Rooms Katholieke begraafplaatsen en 1 Joodse begraafplaats. Niet op al deze locaties wordt nog begraven.

Binnen de gemeentegrenzen bevinden zich geen specifieke begraafplaatsen voor mensen met een andere (al dan niet religieuze) levensbeschouwing. Zij kunnen, indien zij dit wensen, op de gemeentelijke begraafplaatsen worden begraven.

Twee natuurbegraafplaatsen in de directe omgeving

In Sondel (bij de Bremer Wildernis) is een particulier initiatief gestart voor de ontwikkeling van een natuurbegraafplaats. De locatie heeft een grootte van ongeveer 8 hectare, voor 100 graven. De ondernemer verwacht dat er eens per twee weken een begrafenis zal zijn. Een andere natuurbegraafplaats in de regio is te vinden in Nieuwehorne (Heerenveen).

Uitvaartondernemingen uit eigen gemeente en buiten de gemeente

De afgelopen jaren hebben 47 begrafenisondernemers uit de directe regio of verder weg een begrafenis op een van de begraafplaatsen in de gemeente verzorgd. Hiervan kwamen er 20 uit de eigen gemeente en 27 verspreid uit het land, variërend van de Friese gemeenten Súdwest Fryslân, Heerenveen, Opsterland en Smallingerland tot Groningen, Nunspeet en Amsterdam. Zoals is te verwachten, zijn de contacten met ondernemers uit de eigen gemeente het meest frequent.

Meer dan vijftientig begrafenisverenigingen binnen de gemeente

Er zijn in De Fryske Marren meer dan 25 begrafenisverenigingen. In voormalig gemeente Gaasterlân-Sleat hebben meer dan 10 begrafenisverenigingen een cluster gevormd om zo samen hun belangen te behartigen. Het betreft verenigingen uit Bakhuizen, Balk, Elahuizen, Harich, Idskenhuisen (**later toegevoegd van uit voormalige gemeente Skarsterlân**), Kolderwolde, Mirns, Nijemirdum, Oudega, Oudemirdum, Sloten, Sondel en Wijckel. Ook verenigingen in Broek, Goingarip, Joure, Langweer, Oudehaske, Ouwsterhaule, Rottum, Sint Johannesga, Sint Nicolaasga en Terherne werken samen evenals verenigingen in Bantega, Echten/Delfstrahuizen, Follega/Eesterga en Lemmer. **Bovengenoemde begrafenisverenigingen zijn vooral actief op de gemeentelijke begraafplaatsen. Hiernaast zijn er nog enkele begrafenisverenigingen actief binnen de gemeente, welke niet of weinig van gemeentelijke begraafplaatsen gebruik maken. Voorbeelden hiervan zijn uitvaartvereniging in Haskerhorne en Oosterzee.**

Op kort termijn zijn er drie crematoria in de directe omgeving

De buurgemeenten Sneek en Heerenveen hebben beide een crematorium binnen hun grenzen. In Sneek is bij het crematorium een urnentuin en een strooiveld. Dit uitvaartcentrum en crematorium is gerealiseerd door samenwerking van De Boer Uitvaartverzorging Sneek en Yarden. Het crematorium in Heerenveen is van Yarden en heeft een gedenkpark voor urnengraven, een strooiveld, een urnenmuur en een urnentuin.

In september 2017 is een nieuw crematorium in Oudehaske geopend. Dit crematorium heeft geen eigen een strooiveld of columbarium.

3 Visie op begraafplaatsen

De visie op de begraafplaatsen van De Fryske Marren is verwoord in tien uitgangspunten. Deze uitgangspunten zijn te verdelen in het gebruik van de begraafplaatsen, omvorming naar gedenkplaatsen en beheerkosten. In dit hoofdstuk worden de Uitgangspunten toegelicht en in hoofdstuk 4 wordt uiteengezet hoe de uitgangspunten te realiseren.

Gebruik begraafplaatsen

Uitgangspunt 1: De komende jaren blijven voorzien in de behoefte om binnen de gemeente te begraven op de bestaande begraafplaatsen

Uit de inventarisatie blijkt dat op alle begraafplaatsen in de gemeente jaarlijks bijzettingen plaatsvinden. Uiteraard zijn de meeste aantallen op de grote begraafplaatsen en minder op de kleine begraafplaatsen. Dat ook op de kleine begraafplaatsen jaarlijks wordt begraven betekent dat deze locaties in een behoefte voorzien. Om blijvend aan deze behoefte te voldoen is het noodzakelijk om op alle 15 begraafplaatsen het begraven blijvend te faciliteren. Dit geldt uiteraard ook voor het plaatsen van urnen na crematie.

Uitgangspunt 2: Benodigde grafcapaciteit voor de komende 10 jaar beschikbaar hebben

In het verlengde van het faciliteren van begrafenissen is het noodzakelijk om voldoende grafcapaciteit te genereren. Om hieraan tegemoet te komen is een goede begraafplaatsadministratie van belang zodat tijdig kan worden uitgezocht welke grafrechten zijn verlopen en niet worden verlengd. Als capaciteitsgebrek wordt verwacht kunnen deze graven op tijd worden geruimd. Uitbreiding van begraafplaatsen blijkt uit de begraafplaatsadministratie niet nodig.

Uitgangspunt 3: Nauwer contact nastreven met nabestaanden, begrafenisverenigingen en omwonenden

De betrokkenheid van nabestaanden, begrafenisverenigingen en omwonenden bij ontwikkelingen of veranderingen op de begraafplaats is van belang om de begraafplaats onderdeel te laten uitmaken van de samenleving, waarmee ook het gebruik van de begraafplaatsen in de toekomst wordt gestimuleerd.

Gedenkplaatsen

Uitgangspunt 4: Parkachtige sfeer creëren en meerdere mogelijkheden bieden om te gedenken

Beleving van de eigen emotie op een begraafplaats wordt voor een groot deel bepaald door de sfeer en de mogelijkheden van de locatie. Op een begraafplaats waar privacy is, een fraaie beplanting aanwezig is en een serene rust heerst, kunnen nabestaanden en bezoekers tot zichzelf komen. Een parkachtige sfeer en privacy biedt op beperkte schaal ook mogelijkheden voor bijvoorbeeld afwijkende grafmonumenten of natuur begraven. De omgeving ondersteunt en versterkt de gewenste stemming. De begraafplaats krijgt een bredere functie als gedenkplaats.

Uitgangspunt 5: Terreinonderhoud volgens beeldkwaliteit A (plus)

De sfeer op een begraafplaats wordt voor een groot deel ook bepaald door de staat van onderhoud. Dit geldt voor de aanwezige gebouwen, bomen, struiken, hagen, plantvakken, paden, meubilair en uiteraard

de graven. Bij de emotie en de beoogde sfeer op een begraafplaats hoort een hoog onderhoudsniveau, volgens beeldkwaliteit A omschreven door het CROW.

Uitgangspunt 6: Padenstructuur afstemmen op een veilig gebruik en een efficiënt onderhoud

Op enkele begraafplaatsen is een veelheid aan paden aanwezig. Dit is niet wenselijk en komt niet overeen met het oorspronkelijke ontwerp. De smalle paden zorgen op veel plaatsen voor een onwerkbaar situatie en vragen veel extra onderhoud.

Beheerkosten

Uitgangspunt 7: Voor alle begraafplaatsen gezamenlijk streven naar kostendekkend beheer en onderhoud

De beheerkosten van de verschillende begraafplaatsen worden gezamenlijk bekeken. Zo kan de ene begraafplaats meer opbrengsten genereren dan er kosten zijn terwijl een andere begraafplaats nauwelijks opbrengsten heeft maar wel kosten. Het is wenselijk dat de gezamenlijke kosten en opbrengsten met elkaar in verhouding staan. Dit kan worden bereikt door bepaalde diensten niet meer te leveren, of onderhoud niet uit voeren maar het kan ook door te investeren en de dienst of het onderhoud te verbeteren. Ongebruikte columbaria kunnen bijvoorbeeld worden verwijderd maar ook kunnen ze worden opgeknapt en ingepast. Graven kunnen worden gereserveerd of extra toeslagen kunnen worden berekend voor “afwijkende” wensen.

Uitgangspunt 8: Protocol opstellen voor de waardering en status van grafmonumenten waarvan het grafrecht is verstreken

Het onderhoud van graven en grafmonumenten is de verantwoording van de nabestaanden. Wanneer het grafrecht is verstreken en niet wordt verlengd mag het graf worden geruimd. Het is van belang om een juiste afweging te kunnen maken welke grafmonumenten behouden blijven en welke niet. Hiervoor zou een apart protocol voor opgesteld moeten worden, waarin heldere criteria staan voor de “Gemeentelijke monumentale en beschermingswaardige grafmonumenten”

Wanneer er veel graven in een rij behoudens waardig zijn en een enkele monument niet, kan deze plek beplant worden met een boom of solitaire struik om daarmee een parkachtige sfeer te realiseren.

Uitgangspunt 9: Onderhoud van monumenten, oorlogsgraven en historische delen van begraafplaatsen via de inkomsten van de overige graven bekostigen

Oorlogsgraven en bijzondere monumenten op oude graven, waarvan het grafrecht is verstreken, zijn cultuurhistorische elementen die waardevolle informatie bevatten. Zowel over de geschiedenis van de bewoners en de omgeving maar ook over de ontwikkeling van de begraafplaats en ‘mode’ op het gebied van grafmonumenten. Het behoud van fraaie historische grafmonumenten, oorlogsgraven maar ook historische delen van begraafplaatsen is een algemeen belang. Deze kosten worden niet via een direct grafrecht op het graf bekostigd. De oorlogsgraven worden betaald door de oorlogsstichting. De historische graven moeten uit de exploitatie worden bekostigd.

Uitgangspunt 10: Begraafplaatsadministratie actueel houden.

Om de voorgaande Uitgangspunten te kunnen realiseren is een actuele begraafplaatsadministratie een noodzaak. Het is dan ook van groot belang dat er voldoende fte is om de in 2017 bijgewerkte administratie blijvend op orde te houden.

Uitgangspunten is de horizontale Uitgangspunt afhankelijk van de verticale?		1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
1	<i>De komende jaren blijven voorzien in de behoefte om binnen de gemeente te begraven op de bestaande begraafplaatsen</i>											gebruik
2	<i>Benodigde grafcapaciteit voor de komende 10 jaar beschikbaar hebben</i>											
3	<i>Nauwer contact nastreven met nabestaanden, begrafenisverenigingen en omwonenden</i>											
4	<i>Parkachtige sfeer creëren en meerdere mogelijkheden bieden om te gedenken</i>											gedenkplaatsen
5	<i>Terreinonderhoud volgens beeldkwaliteit A</i>											
6	<i>Padenstructuur afstemmen op een veilig gebruik en een efficiënt onderhoud</i>											
7	<i>Voor alle begraafplaatsen gezamenlijk streven naar kostendekkend beheer en onderhoud</i>											beheerkosten
8	<i>Protocol opstellen voor de status van grafmonumenten waarvan het grafrecht is verstreken</i>											
9	<i>Onderhoud van monumenten, oorlogsgraven en historische delen van begraafplaatsen via inkomsten van de overige graven bekostigen.</i>											
10	<i>Begraafplaats administratie actueel houden</i>											

Figuur 8: Onderlinge samenhang en afhankelijkheid van de uitgangspunten

Samenhang uitgangspunten

De hiervoor genoemde uitgangspunten vormen de basis om het begraafplaatsenbeleid de komende vijf jaar vorm te geven. Uitgangspunt 1, *De komende jaren blijven voorzien in de behoefte om binnen de gemeente te begraven op de bestaande begraafplaatsen*, is de belangrijkste pijler onder het begraafplaatsenbeleid. Om deze Uitgangspunt te realiseren zijn alle negen andere Uitgangspunten in meer of mindere mate belangrijk.

De uitgangspunten zijn in figuur 8 uitgezet waarbij de samenhang en afhankelijkheid van de uitgangspunten is aangegeven. Wanneer wordt gekeken welke uitgangspunt belangrijk is voor het realiseren van de meeste andere uitgangspunten is uitgangspunt 10, *Begraafplaatsadministratie actueel houden*, voor acht andere uitgangspunten een zeer belangrijke voorwaarde. Hieruit is te concluderen dat het van groot belang is om de begraafplaats-administratie actueel te houden en hiervoor in voldoende fte te voorzien.

Na uitgangspunt 10 zijn de uitgangspunten 1, *De komende jaren blijven voorzien in de behoefte om binnen de gemeente te begraven op de bestaande begraafplaatsen*, en 8, *Protocol opstellen voor de waardering en status van grafmonumenten waarvan het grafrecht is verstreken*, voor zeven andere uitgangspunten een belangrijke voorwaarde.

4 Realiseren visie

Om de visie te realiseren zoals deze is vastgelegd in de uitgangspunten in hoofdstuk 3 worden de verschillende onderdelen en voorstellen hieronder nader uitgewerkt. De Uitgangspunten zijn gerangschikt naar “gebruik” van de begraafplaatsen, “gedenkplaatsen” en “beheerkosten”. Aan de hand van deze indeling wordt ook de toelichting hieronder uiteengezet.

Niet alle voorstellen zijn direct uitvoerbaar en veel voorstellen vragen een nader onderzoek. Met vijftien begraafplaatsen is het zoeken naar oplossingen maatwerk en zijn er, gelukkig, geen standaardoplossingen te geven. Elke begraafplaats is anders en juist daardoor uniek.

4.1 Gebruik begraafplaatsen

Publieke relaties en creëren van een apart deel voor begraafplaatsen op de website

Om bij een overlijden de familie te informeren over de mogelijkheden van begraven in de Fryske Marren kan een apart deel van de gemeentelijke website, worden ingericht. De huidige website verdient aanpassing. De lay-out en informatie op een apart deel van de gemeentelijke website kan specifiek op deze doelgroep worden afgestemd. Informatie over de verschillende begraafplaatsen, de mogelijkheden en tarieven kunnen zo overzichtelijk worden gerangschikt en makkelijk worden gevonden. De gemeentelijke begraafplaatsen hebben verschillende mogelijkheden om te begraven die nu niet bekend zijn.

Het contact met uitvaartondernemers en begrafenisverenigingen is mede afhankelijk van het aantal begrafenissen dat deze organisaties in De Fryske Marren verzorgen. Met uitvaartondernemers die relatief veel begrafenissen in de gemeente verzorgen is het contact uiteraard intensiever. Wanneer veranderingen op begraafplaatsen worden doorgevoerd, bijvoorbeeld het aanpassen van de paden is het van belang om ook de kleinere begrafenisverenigingen bij de voorgenomen plannen te betrekken. Dat zullen we dus ook gaan doen.



Figuur 9: Voorbeeld van vaste planten en éénjarigen op een begraafplaats

Extra aandacht voor de nabestaanden na het begraven of bijzetten van een urn.

Door de begraafplaatsen volgens een hoge beeldkwaliteit te onderhouden en voor een aangename sfeervolle inrichting te zorgen zullen nabestaanden vaker komen en langer blijven. Hiermee is het makkelijker om in contact te komen met nabestaanden.

Ook de plaatsing van verspreid staande bankjes op beschutte plekken kan zorgen voor een passende beleving. Zeker voor oudere bezoekers is dit belangrijk. Op de grotere begraafplaatsen kan ook worden gedacht aan beschutting bij slecht weer en eventueel een toiletgelegenheid.

Om nabestaanden, begrafenisverenigingen en bewoners bij de begraafplaatsen te betrekken kunnen speciale dagen worden georganiseerd. In Lemmer wordt al elk jaar een lichtjesavond georganiseerd. Andere mogelijkheden zijn een vader/moederdag, of een fakkelavond. Ook kan worden overwogen om deel te nemen aan landelijk georganiseerde activiteiten op begraafplaatsen. Steeds zal hierbij moeten worden bekeken of deze initiatieven het gewenste aantal bezoekers opleveren en voor de betreffende begraafplaats zinvol zijn, respectievelijk tot kosten leiden die te verantwoorden zijn.

Uitgebreider informeren op begraafplaatsen

Op alle begraafplaatsen staat bij de entree, direct binnen het hek, een informatiebord waar op dit moment alleen informatie voor bezoekers van de begraafplaats wordt opgehangen. Veel informatiepanelen zijn leeg. Op deze borden kan ook interessante informatie over de begraafplaats worden gegeven. Bijvoorbeeld gegevens over de klokkenluiders, het aantal graven of historische gegevens. Mogelijk kan de plaatselijke historische vereniging hier een bijdrage leveren.



Figuur 10 en 11: Nagenoeg lege informatieborden

Rondom een columbaria meer aandacht voor sfeer en privacy

Op een aantal begraafplaatsen is een columbarium dat niet wordt gebruikt. Door meer sfeervolle beplanting rond deze columbaria aan te planten kan privacy worden gecreëerd. Met een combinatie van één of meer bomen, bloeiende heesters en vaste planten kunnen de columbaria worden ingepast om meer privacy te verkrijgen. Hiermee neemt de kans toe dat er meer urnen worden geplaatst.

Ook kunnen deze columbaria aantrekkelijk worden gemaakt door enkele nissen gedurende een afgesproken periode te laten “inrichten” door kunstenaars of steenhouwers. Zij kunnen hun werk exposeren en daarmee de leegte van het columbarium wegnemen.

De witte platen op de nog lege nissen op de begraafplaatsen in Lemmer (nieuw) en Harich contrasteren sterk met de ingetogen gedenkplaten, in gedekte kleuren, die nabestaanden aanbrengen. De witte platen doen afbreuk aan de sfeer en kunnen beter worden vervangen door platen met een neutrale kleur, die past bij de nissen die in gebruik zijn.



Figuur 12: Witte dekplaten op lege nissen in Lemmer Figuur 13: Lege nissen in Langweer

Mogelijkheden onderzoeken van bijzondere grafmonumenten

De meeste nabestaanden plaatsen een traditioneel grafmonument in de vorm van een steen met inscriptie. In een enkel geval kunnen er ook vragen komen voor de plaatsing van een bijzonder grafmonument. Dit is niet op alle locaties gewenst maar hier kan wel aan worden voldaan op specifieke begraafplaatsen of specifieke grafvelden. Het is van belang om deze mogelijkheid al bij het verzoek tot begraven te bespreken.



Figuur 14 en 15: Voorbeelden van bijzondere grafmonumenten elders

Gebruik maken van de aanwezige bouwwerken

De bouwwerken, baarhuisjes en gereedschapsschuren, op de begraafplaatsen verkeren in een goede staat van onderhoud. Een ruimte voor medegebruik door nabestaanden is in de grotere gebouwen op een aantal locaties eenvoudig te realiseren. Wanneer dit wenselijk is kan bijvoorbeeld een schuilmogelijk of stilleruimte worden ingericht. Op de kleinere begraafplaatsen is dit minder eenvoudig te realiseren omdat de gebouwtjes hier slechts enkele vierkante meters groot zijn.

Voldoende capaciteit voor de komende 10 jaar

In de periode 2016/2017 is er een inventarisatie uitgevoerd van alle begraafplaatsen. Een landmeter heeft alle graven ingemeten waarmee exacte tekeningen beschikbaar komen. De grafgegevens zijn samen met een beschikbare foto van de grafsteen digitaal gekoppeld aan de tekening van de begraafplaats. Alle

informatie is nu beschikbaar in Key2begraven zodat eenvoudig kan worden opgezocht wie er in een graf is begraven, wie de nabestaanden zijn en wanneer de grafrust is verstreken.

Op alle begraafplaatsen samen zijn ruim 17.700 graven aanwezig. Van circa 9.100 graven is de grafrust verstreken. Er zijn circa 2.700 graven gereserveerd en 4.100 graven zijn vrij. De afgelopen 10 jaar zijn er ongeveer 1.600 begrafenissen geweest.

begraafplaats	nodig in 25 jaar	vrij in 2016	over 25 jaar te kort
Akmarijp	20	34	geen
Bantega	100	208	geen
Harich	338	519	geen
Joure	1.350	606	over 11 jaar nieuwe plaatsen creëren
Langweer	140	162	geen
Lemmer, nieuw	1.188	566	over 13 jaar nieuwe plaatsen creëren
Lemmer, oud	205	737	geen
Mirns	95	146	geen
Nijemirdum	113	87	over 18 jaar nieuwe plaatsen creëren
Oldeouwer	13	277	geen
Scharsterbrug	43	37	over 21 jaar nieuwe plaatsen creëren
Sint-Nicolaasga	193	194	geen
Sloten	93	235	geen
Snikzwaag	10	21	geen
Teroele	20	271	geen

Figuur 16: Verwachting benodigde capaciteit graven in de komende 25 jaar

Op de meeste begraafplaatsen is er, bij de huidige bevolkingssamenstelling en begrafenisaantallen, nog voor ruim 25 jaar voldoende capaciteit op basis van vrije graven. Op de begraafplaats Joure, Lemmer nieuw, Nijemirdum en Scharsterbrug is het noodzakelijk om graven te ruimen waarvan de grafrust is verstreken, om op termijn (over meer dan 10 jaar) voldoende capaciteit te verkrijgen.

4.2 Gedenkplaatsen

Begraafplaats inrichten als sfeervol park

Frequenter bezoek van nabestaanden en omwonenden kan worden bereikt door voor een sfeervolle inrichting te zorgen. Met een aantrekkelijke beplanting die meer privacy geeft ontstaan ruimere mogelijkheden om de begraafplaatsen als gedenkplaats te gebruiken. Wanneer in een rij van slechts enkele graven de grafrust is verstreken kan op een of meer graven beplanting worden aangebracht. Dit kan bijvoorbeeld een fraaie solitaire heester (*Cornus kousa* – Japanse kornoelje) of een boom (*Davidia involucrata* – zakdoekjesboom of *Halesia carolina* – sneeuwkllokjesboom) zijn die in het gras staat.

Monumentale en waardevolle bomen zijn van grote waarde op de begraafplaatsen

Oude en grote bomen dragen bij aan een parkachtige sfeer op een begraafplaats. Zij geven rust en de ouderdom benadrukt het verstrijken van de tijd. In de monumentale en waardevolle bomenlijst zijn enkele bomen met een monumentale status op begraafplaatsen opgenomen. Op de begraafplaats in Akmarijp staan drie *Populus x canadensis* met een hoogte van meer dan 26 m. Ze hebben een stamomtrek van meer dan 3,30 m. Op de begraafplaats in Snikzwaag staat een *Ulmus x hollandica* met een stamomtrek van 2,71m. Deze bomen hebben afzonderlijk de status van monumentale boom en samen met de andere

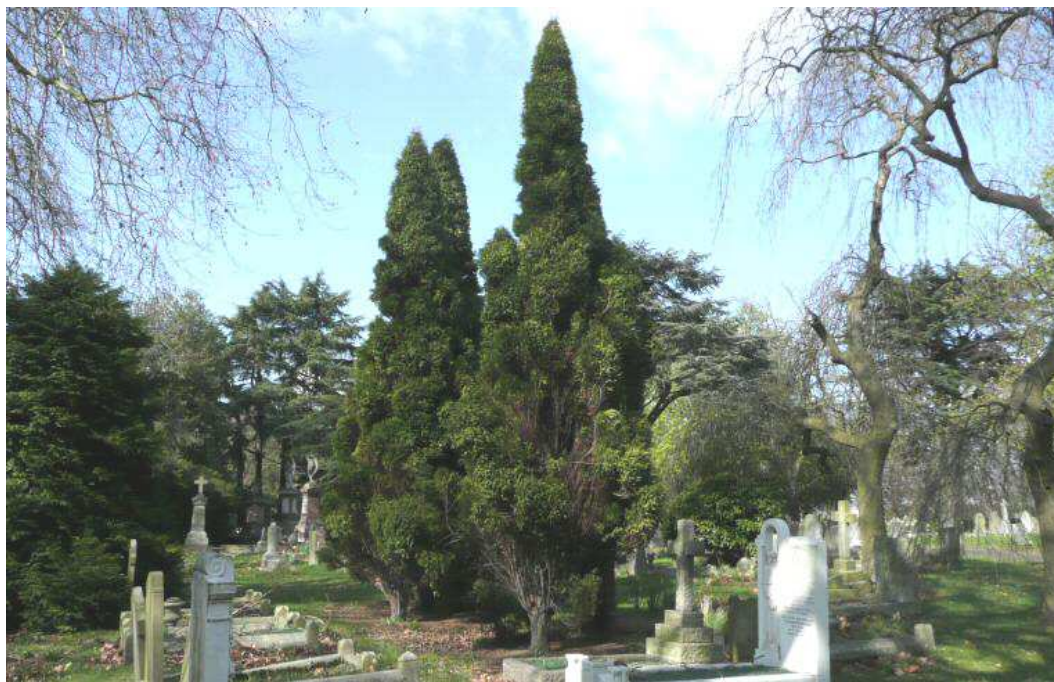
bomen op de betreffende begraafplaats krijgen ze de status “Monumentale of waardevolle bomen als groep”.

De status “Monumentale of waardevolle bomen als groep” geldt voor alle bomen samen op een begraafplaats. Het gaat dan om “groepen bomen in parken, begraafplaatsen en bij klokkenstoelen, vanwege de functionele en visuele waarden van de aanwezige Monumentale of Waardevolle bomen”. Bomen op begraafplaatsen hebben als aanvullende uitzonderlijke kwaliteit dat ze “cultuurhistorische waarde bezitten en onderdeel zijn van de geschiedenis van de standplaats”.

Verbetering mogelijk in de beplanting

Op enkele locaties is beplanting dood of zijn kale plekken in de plantvakken. Door jaarlijks dode beplanting te vervangen blijft een plantvak of haag gesloten en ziet de beplanting er verzorgd uit. De kosten worden gespreid en de werkzaamheden kunnen worden gecombineerd met het reguliere onderhoud in het voor- of najaar.

Meer privacy op de begraafplaatsen kan worden verkregen door nieuwe beplanting aan te brengen tussen de graven of op een graf waarvan de grafrust is verstreken. Ook kunnen bestaande hagen doorgroeien om vervolgens hoger te worden gesnoeid en kan snoei van solitaire coniferen achterwege blijven zodat ze in hun natuurlijke habitus kunnen uitgroeien.



Figuur 17: Voorbeeld van vrij groeiende conifeer

Op een aantal kleine begraafplaatsen is de singelbeplanting rondom schraal geworden. Door hier inheemse bomen en struweel bij te planten wordt de beplanting weer hersteld. In Joure staat een heel slechte eik bij de entree van de begraafplaats. Wanneer deze boom wordt vervangen door een gezond exemplaar wordt de entree aantrekkelijker.

Als obstakels in het gras worden verwijderd maakt dat het maaien makkelijker. Dit geldt speciaal voor stobben van bomen en struiken. Door deze stobben te verwijderen kan het gras makkelijker worden gemaaid.

Het achterstallig onderhoud wordt per begraafplaats nader uitgewerkt in hoofdstuk 5 Harmonisatie en differentiatie.

Bloemrijke grasvelden op ongebruikte grafvelden

Op ongebruikte grafvelden kan een bloemrijk grasmengsel worden ingezaaid waardoor de maaifrequentie omlaag kan. Dit geldt ook voor het maaien op de kleinere begraafplaatsen met klokkenstoel en singelbeplanting. Door het gras op termijn twee tot viermaal per jaar te maaien wordt verschraling bereikt waardoor bloemen meer kans krijgen. Ook kunnen bloembollen of stinzenplanten tussen de graven worden gepoot. Met meer bloemen in het gras kunnen begraafplaatsen een bijdrage leveren aan de nectarvoorziening voor bijen.



Figuur 18 en 19: Voorbeelden van bloemrijkgrasveld en bollen op en tussen de graven

In grafvakken die de komende jaren nog niet in gebruik worden genomen kunnen bloembollen of stinzenplanten worden gepoot, bijvoorbeeld krokus of sneeuwklokjes. Maar ook op andere plaatsen kunnen bollen worden gepoot, zoals in Sint Nicolaasga onder de bomen en op het oudste deel van Joure en Lemmer. Op begraafplaatsen met een klokkenstoel kunnen eveneens bollen worden gepoot. Als er bollen in het gras staan kan de eerste maaironde plaatsvinden nadat het loof is afgestorven (omstreeks mei/juni).

Beeldkwaliteit A (plus) voor de begraafplaatsen

Op de begraafplaatsen wordt het onderhoud uitgevoerd volgens beeldkwaliteit A. Dit geldt voor alle onderdelen op de begraafplaatsen, de groenvoorziening, de gebouwen, de verhardingen en het meubilair. Er zijn 49 schaalbalken geselecteerd waarop het onderhoudsniveau op de begraafplaatsen uitgevoerd en beoordeeld zal worden. Deze schaalbalken zijn opgenomen in bijlage 3, de omschrijving gaat voor de plaatjes. Onderdelen die niet worden genoemd worden op vergelijkbare beeldkwaliteit onderhouden.

Paden verbeteren en omvormen

Op de meeste begraafplaatsen bestaan de paden uit DurEko-mix en op enkele locaties uit mijnsteen en zand. De verharding op de begraafplaatsen heeft een totale oppervlakte van 226 are. Op alle begraafplaatsen hebben de paden met open verharding (half verharding) een licht achterstand in het onderhoud. De paden vragen veel inspanning om vrij te houden van onkruid. Daarnaast wordt het gras, door de vele paden, opgedeeld in kleine perceeltjes waardoor meer tijd nodig is om het gras te maaien. Smalle paden maken het bovendien lastig om met een baar te lopen, omdat in veel gevallen de ene voet op het pad loopt en de andere op het gras. De smalle, kleine paden kunnen beter worden omgevormd naar gras.

Door opvriezen van de paden worden ze losser en krijgt onkruid meer kans. Na het wegwerken van het achterstallig onderhoud dienen de paden met DurEko-mix jaarlijks na de winter met een zware wals te worden gewalst. Door het jaarlijks walsen worden de paden stevig en gesloten. In deze periode kunnen tevens herstelwerkzaamheden worden uitgevoerd, zoals egaliseren en aanvullen van het DurEko-mix. Met het juiste onderhoud dragen paden met een open verharding bij aan een goede sfeer op de begraafplaatsen.

4.3 Beheerkosten

Streven naar kostendekkende tarieven

Alle begraafplaatsen blijven gehandhaafd en er wordt gestreefd naar kostendekkende tarieven voor het begraven. Een aantal knelpunten in het beheer en onderhoud wordt opgelost (zie nadere uitwerking hoofdstuk 5) en de informatieverstrekking aan bewoners en nabestaanden wordt verbeterd.

Ervaringen uit het verleden zijn een goede basis om de uitgangspunten voor de komende jaren op te baseren. Aan nabestaanden wordt de mogelijkheid geboden om overledenen op een waardige wijze te begraven en te herdenken. Daarvoor wordt een beschikbare grafcapaciteit-termijn van 10 jaar aangehouden. Het komende decennium is geen ruimtegebrek te verwachten. Pas over 25 jaar wordt op enkele begraafplaatsen een capaciteitsprobleem verwacht, dit is op te lossen met zorgvuldig gebruik van graven waarvan het grafrecht is verlopen.

De afgelopen jaren is een inhaalslag gemaakt op het gebied van de administratie. Van meerdere begraafplaatsen was de administratie niet goed op orde. Alle graven zijn in 2016 ingemeten en de gegevens van overledenen, nabestaanden en grafrechten zijn in de loop van 2017 allemaal gecontroleerd en correct verwerkt. Voor alle graven waarop grafrecht rust kunnen nu facturen worden verzonden en van graven waarvan de grafurst is verstreken kunnen nabestaanden worden aangeschreven om dit te melden. Alle contacten en afspraken met nabestaanden worden zorgvuldig vastgelegd.

Oudste deel van de oude begraafplaats te Lemmer niet meer begraven.

Op het oudste deel van de oude begraafplaats in Lemmer wordt niet meer begraven, dit mede door de te hoge waterstand en historische waarde van dit deel. Dit deel (oudste, lage gedeelte) van de begraafplaats is

voor Lemmer van historisch belang en is door voormalig Lemsterland bestempeld als monumentaal. Echter biedt deze status onvoldoende bescherming voor het aanzicht van dit deel. Door dit formeel niet meer te gebruiken voor het begraven en de bijzondere graven een monumentale status te geven is bescherming van de graven en het beeld verzekerd. Alle rechten vallen automatisch weer aan de gemeente, dit heeft wel tot gevolg dat de huidige rechthebbende recht hebben op een graf elders op de begraafplaats. En de gemeente vanaf de sluiting en monumentale status van de graven verantwoordelijk is voor het complete onderhoud.



Figuur 20: Oudste deel van Oude begraafplaats Lemmer

Begraafplaats Ouwster-Nijega onderhouden via wijkbeheer

Als het pad naar de begraafplaats Ouwster-Nijega is hersteld, kan het onderhoud aan de locatie worden uitgevoerd door wijkbeheer. Het betreft periodiek maaien van het gras, onder andere ten behoeve van openlucht evenementen.

Lijst en protocol opstellen van beschermde grafmonumenten

Grafmonumenten zijn een afspiegeling van de plaatselijke graftraditie en geven daarmee een beeld van de historie van de begraafplaats. Wanneer grafgrust is verstreken kunnen graven worden geruimd. Het is de vraag of dit in alle gevallen zonder nadere beschouwing kan worden gedaan. Wanneer een grafmonument (zerk of steen) karakteristiek of bijzonder is, moet worden overwogen of het behoud van het monument van belang is voor de cultuurhistorie van de begraafplaats. Daarnaast kunnen ook graven van markante personen, die van belang zijn geweest voor de ontwikkeling van het dorp, in aanmerking komen voor behoud.

Om een zorgvuldige afweging te kunnen maken welke graven in aanmerking komen om te behouden is het opstellen van een protocol, voor de waardering van de grafmonumenten van graven waarvan de grafgrust is verstreken, noodzakelijk. Van een dergelijk protocol zijn elders voorbeelden bekend. Deze kunnen worden aangepast naar de situatie van De Fryske Marren.

Kosten onderhoud monumenten voor rekening van de gemeente

Op de oude begraafplaats in Lemmer liggen 44 oorlogsgraven en in Nijemirdum liggen 9 oorlogsgraven. Het onderhoud van deze graven wordt deels bekostigd uit de Algemene middelen en deels ligt het onderhoud bij de oorlogsstichting. Het onderhoud van grafmonumenten en historische delen van de begraafplaatsen zal in de toekomst via de inkomsten van de overige graven bekostigd moeten worden. Of ondergebracht moeten worden bij een stichting.

Het is van groot belang dat er een zorgvuldige waardering plaats vindt van de “Gemeentelijk monumentale en beschermingswaardige grafmonumenten”. De onderhoudskosten drukken immers op het reguliere budget en hebben invloed op de kostendekkendheid van de begraafplaatsen.

Administratie moet te allen tijde actueel gehouden worden

Een actuele begraafplaatsadministratie is essentieel om de na te streven doelen, die in de uitgangspunten zijn verwoord, te realiseren (ook is dit bij de wet op de lijkbezorging een verplichting). Zoals in het schema van figuur 8 op pagina 13 is aangegeven vormt een actuele begraafplaatsadministratie de basis voor het realiseren van acht andere uitgangspunten.

5 Harmonisatie en differentiatie

Het beleid, beheer en de exploitatie van de begraafplaatsen in De Fryske Marren worden met deze Visie geharmoniseerd. Voor alle begraafplaatsen geldt hetzelfde beleid, hetzelfde beheer en er is één gezamenlijke exploitatie. Binnen de harmonisatie is uiteraard wel ruimte voor differentiatie per begraafplaats. Zo behoudt elke begraafplaats zijn eigen karakteristieke ontwerp en wordt de historie gerespecteerd.

Om harmonisatie voor alle locaties te realiseren is het wel noodzakelijk om op een aantal begraafplaatsen achterstallig onderhoud uit te voeren om een zogenaamde “nul-situatie” te verkrijgen. De begraafplaatsen zijn bij de nul-situatie op orde en aansluitend kan op alle locaties regulier onderhoud worden uitgevoerd.

Belangrijk onderdeel bij het aanpakken van het achterstallig onderhoud is het communiceren met nabestaanden en begrafenisverenigingen over de visie en veranderingen op de begraafplaats. Het informeren over de plannen kan via de dorpencoördinatoren tijdens regulier overleg met Plaatselijk Belang, in een overleg met de plaatselijke begrafenisvereniging, door een publicatie op het informatiebord bij de begraafplaats op te hangen en door bewoners via de gemeentelijke website te informeren.

5.1 Verbeteren staat van onderhoud

Het noodzakelijke achterstallige onderhoud op de begraafplaatsen is op te splitsen in werkzaamheden aan paden, werkzaamheden aan beplantingen en werkzaamheden aan columbaria. Figuur 21 geeft een globaal overzicht welke werkzaamheden waar uitgevoerd moeten worden.

werkzaamheden \ begraafplaats	Akmarijp	Bantega	Harich	Joure	Langweer	Lemmer nieuw	Lemmer oud	Mirns	Nijemirdum	Oldeouwer	Ouwster-Nijega	Scharsterbrug	Sint Nicolaasga	Sloten	Snikzwaag	Teroele
kleine paden opheffen																
hoofdpaden herstellen																
inboet/planten plantvakken																
inboet/planten bomen																
inboet/planten hagen																
inboet/planten heesters																
inboet/planten bosplantsoen																
geen vormsnoei solitaire heesters																
hagen hoger laten worden																
bloembollen/stinzenplanten poten																
stobben verwijderen																
columbaria opknappen																

Figuur 21: Welke werkzaamheden op welke begraafplaats

Verbetering van paden is noodzakelijk

Op alle begraafplaatsen zijn de paden toe aan renovatie of aanpassingen. Op de paden dient de half-verharding te worden aangevuld of vervangen te worden door een betere type half-verharding. Eventuele scheve kantopsluiting moeten worden rechtgezet. Op een viertal begraafplaatsen zijn erg veel kleine paden. Met het opheffen van deze paden kan efficiënter en veiliger worden gewerkt en worden minder kosten gemaakt.

Bij Mirns en Nijemirdum is het hoofdpad door het type half-verharding moeilijk te onderhouden en vergrast deze snel. In figuur 21 is voor deze locaties aangegeven om het hoofdpad te herstellen, omdat historisch gezien rond een klokkenstoel een pad aanwezig is. In overleg met Plaatselijk Belang en de plaatselijke begrafenisvereniging kan worden besloten om het pad definitief te laten vervallen.

Wanneer de verbeteringen van de paden is uitgevoerd en de half-verharding regelmatig (bijvoorbeeld om het jaar) wordt aangevuld is het materiaal voldoende stevig met een goede opbouw. Het onkruid krijgt dan nauwelijks de kans om in de half-verharding te groeien. Half-verharding (DurEko-mix) heeft de voorkeur boven andere materialen, bijvoorbeeld asfalt of klinkers, omdat half-verharding goed past bij de ingetogen sfeer op een landelijke begraafplaats.

Inklinken van grond op begraafplaatsen

Het inklinken van grond gebeurt op alle begraafplaatsen binnen de gemeente. Dit kan komen door het “inklappen” van een kist of door verzakking van de bodem op zich. Het verzakken van de bodem komt veelal voor op begraafplaatsen met een veenachtige ondergrond. De begraafplaats in Bantega ligt op zo’n venige ondergrond. Deze veengrond klinkt in waardoor de funderingen van graven en van de klokkenstoel bloot komen te liggen. Vooral in droge zomers gaat dit inklinken snel. Eens per 10 tot 15 jaar is het noodzakelijk om grootschalig de grond op zo’n begraafplaats aan te vullen. Ook op dit moment is van meerdere grafstenen op begraafplaats te Bantega de fundering te zien.



Figuur 22 en 23: Bloot liggende funderingen op begraafplaats Bantega

Aanpassingen in de beplanting om een A(plus) kwaliteit te realiseren

Op alle begraafplaatsen vraagt de beplanting aanpassingen om aan de gewenste beeldkwaliteit te voldoen. Dit kan variëren van het inboeten van een enkele boom of heester tot het aanplanten van een complete vakbeplanting. Ook het poten van bollen en stinzenplanten op toekomstige grafvelden en rond de klokkenstoelen op de historische begraafplaatsen in de buurtschappen draagt bij aan de gewenste sfeer.

Door enkele bestaande beplantingen anders te onderhouden wordt op eenvoudige wijze het gewenste kwaliteitsbeeld bereikt waarmee de basis wordt gelegd om de bezoekers een zo prettig mogelijk verblijf te bieden. Op enkele locaties kan meer privacy worden verkregen door de haag rondom de begraafplaats enkele decimeters hoger te laten groeien waardoor inkijk vanuit de omgeving minder makkelijk is. Wanneer solitaire bomen of heesters niet meer in vorm worden gesnoeid (gebeurt nu meerdere keren per jaar), maar volgens hun eigen habitus mogen uitgroeien, ontstaat een losser, natuurlijker beeld.

Mogelijkheden voor de columbaria

Enkele columbaria hebben witte dekplaten op de ongebruikte nissen. Dit felle wit vormt een scherp contrast met de ingetogen herdenkingspanelen die nabestaanden op de nissen aanbrengen. Het is meer gepast als de ongebruikte nissen worden voorzien van dekplaten in eveneens een gedekte kleur.

De columbaria worden op een aantal locaties niet gebruikt. De reden voor het matige gebruik van de columbaria is niet duidelijk. Mogelijk speelt de omgeving van de columbaria hier een rol. Er is nauwelijks privacy waardoor een bezoek aan de gedenkplek niet prettig is. Het columbarium op de nieuwe begraafplaats in Lemmer wordt wel goed gebruikt. Dit is een min of meer afgeschermd kleinschalige buitenruimte met veel privacy. Op andere locaties kan met beplanting privacy worden gecreëerd waardoor het gebruik van de nissen mogelijk toeneemt.

5.2 Kosten verbeteren staat van onderhoud

De voorstellen die worden gedaan om de knelpunten in het beheer en onderhoud op te lossen zijn noodzakelijk voor het harmoniseren van de begraafplaatsen. Tevens wordt met deze inhaalslag de beeldkwaliteit en de efficiëntie van het onderhoud vergroot. De totale kosten van de werkzaamheden op alle begraafplaatsen wordt op € 180.000,- geraamd.

werkzaamheden	geraamde kosten
paden en grond	€ 105.000,-
columbaria	€ 2.000,-
beplanting	€ 25.000,-
bollen en stinzenplanten	€ 38.000,-
Opstellen lijst monumentale, beschermingswaardige monumenten	€ 10.000,-
totaal	€ 180.000,-

Figuur 24: Kosten verbeteringen onderhoud

Toelichting kosten

Om de halfverharde paden op te knappen wordt uitgegaan van een aanvulling met een laag DurEko-mix van gemiddeld 5 cm. Tevens is hierbij opgenomen om op enkele begraafplaatsen de smalle paden naar gras om te vormen. Deze werkzaamheden kunnen worden gecombineerd met het aanvullen van verzakte grond rond graven. Totaal is hiervoor een bedrag van € 105.000,- geraamd.

Om de columbaria meer privacy te geven met beplanting en de witte platen te vervangen door een afdekking (bijv. trespa) met een passende kleur, is € 2.000,- geraamd. Voor beplanting is rekening gehouden met het inplanten van kale plekken in de vakken met sierheesters, bosplantsoen, rozen of vaste planten. Ook het vervangen van slechte bomen en hagen is opgenomen. Waar nodig wordt bodemverbetering toegepast. De kosten voor herstel van beplanting zijn geraamd op € 25.000,-.

Daarnaast is een aparte post opgenomen voor het aanbrengen van bollen en stinzenplanten in het gras op de grafvelden die de komende jaren nog niet in gebruik worden genomen, op en tussen de graven rond klokkenstoelen en op strategische plaatsen bij enkele entrees. Hiermee krijgen de begraafplaatsen in het vroege voorjaar, als de bomen nog kaal zijn een aantrekkelijker aankleding. De botanische bollen vermeerderen zichzelf en blijven zo tot in een lengte van jaren een bloeiende voorjaarsbode op de begraafplaats. Bijkomend positief effect is dat de bloembollen ideale foerageerplaatsen zijn voor bijen. Voor het poten van bollen en stinzenplanten is een bedrag van € 38.000,- opgenomen.

Uitvoeringsplannen per begraafplaats

Om de harmonisatie uit te voeren en achterstallig onderhoud weg te werken moet een uitvoeringsplan worden opgesteld per begraafplaats. Het verdient aanbeveling Plaatselijk Belang en de begrafenisverenigingen te betrekken bij het opstellen van dit plan. Ook zal de prioriteit aangegeven moeten worden in aanpak van begraafplaatsen en werkzaamheden.



Figuur 25 en 26: Voorbeelden van krokus en narcis als lentebode op begraafplaatsen

De calculatie voor het wegwerken van het achterstallig onderhoud is een globale inschatting waarbij per begraafplaats het werk moet worden voorbereid en de kosten op dat moment nauwkeurig berekend kunnen worden. Na afronding van de inhaalslag is het beheer en onderhoud geharmoniseerd en op peil zodat het jaarlijks onderhoud naar behoren kan worden uitgevoerd.

5.3 Regulier onderhoud

Jaarlijks terugkerend onderhoud

Het terreinonderhoud wordt uitgevoerd volgens beeldkwaliteit A (plus), deze beeldkwaliteit is besproken in hoofdstuk 4.2 (pagina 21). De bijbehorende schaalbalken zijn bijgevoegd in bijlage 3.

Onderhoud op de begraafplaatsen kan het best niet over de hele begraafplaats verspreid plaatsvinden maar per rij of grafvak worden uitgevoerd. De locatie waar gewerkt wordt beperkt zich dan tot de betreffende rij of het grafvak. Als het werk klaar is en opgeruimd dan is het betreffende deel netjes voor bezoekers. De kans dat nabestaanden een graf bezoeken dat er verzorgd uitziet wordt daarmee groter, dan wanneer op de hele begraafplaats tegelijk wordt gewerkt.

Speciale aandacht vraagt het onderhoud aan de houtige beplanting. Deze krijgt op veel locaties nauwelijks de kans om de natuurlijke habitus te ontwikkelen, er wordt op dit moment nog veelvuldig en in vroeg stadium gesnoeid. Niet alleen de hagen maar ook bomen en struiken worden gesnoeid. Door de bomen en struiken hun natuurlijke habitus te laten ontwikkelen ontstaat een lossere en natuurlijker beeld op de begraafplaats.

Op dit moment wordt het gras vaak erg kort gemaaid waardoor het vrij snel geel wordt en soms is zelfs kale grond zichtbaar. Door het gras te maaien volgens beeldkwaliteit A wordt een minimale en maximale lengte voor en na het maaien aangehouden waarmee een egaal beeld ontstaat.

Op de landelijk gelegen, kleinere begraafplaatsen kan worden overwogen om het gras te verschrallen en extensief te beheren door slechts enkele malen per jaar te maaien waarna het maaisel wordt afgevoerd. Gras waar bloembollen in groeien kan in het voorjaar pas een eerste keer worden gemaaid nadat het loof van de bollen is afgestorven.

Kale plekken en gras op verse graven kan worden ingezaaid met Advanta grasmengsel Limagrain parken 1. Dit is een veelzijdig gazonmengsel met diverse grassoorten, waaronder Engels raaigras, veldbeemdgras en zwenkgrassen. Het gazonmengsel heeft een vlotte beginontwikkeling en is bestand tegen een sterke zomer- en winterbetreding.

Slechte stukken gras tussen en op de graven waar het gras extensief wordt beheerd, kunnen worden doorgezaaid met een bloemrijk grasmengsel. Voor herstel van gras op de voedselarme zandgronden en licht lemige zandgronden wordt het mengsel G1 van Cruydt-Hoeck gebruikt. Dit is een algemeen bloemrijk graslandmengel voor extensief gras op armere gronden en bevat 21 soorten.

Noodzakelijk materieel voor onderhoud van de begraafplaatsen

Voor het begraafplaatsbeheer en -onderhoud is veel materieel noodzakelijk. Naast het reguliere materieel voor terreinonderhoud is er specialistisch materieel noodzakelijk voor het correct verzorgen van de begrafenissen.

De spreiding van de begraafplaatsen binnen de gemeente maakt het bezit van een bovengemiddeld aantal stuks materieel noodzakelijk. Zo zijn er tien grafbekistingssystemen voor vijftien begraafplaatsen. Het materieel varieert van tractoren, grasmaaiers, bosmaaiers en bladblazers tot materiaalwagens, kantelcontainers, begraaf toestellen, looproosters en loopwagens.

Bijna alle werkzaamheden op de begraafplaatsen worden door de eigen medewerkers uitgevoerd. Er zijn slechts twee soorten werkzaamheden die worden uitbesteed. Dit betreft enerzijds het delven en dichten van de graven. Dit wordt op alle begraafplaatsen uitbesteed aan een aannemer die bekend is met het werk. Anderzijds wordt het bestrijden van onkruid op de (half-)verhardingen op alle begraafplaatsen uitbesteed aan een gespecialiseerde aannemer.

6 Exploitatie

6.1 Organisatie

Interne samenwerking afdelingen

Op dit moment zijn er twee afdelingen betrokken bij het beheer en de exploitatie van de begraafplaatsen. Verantwoordelijkheden en werkzaamheden zijn daardoor niet op alle fronten duidelijk. De administratieve afhandeling van begrafenissen en het verzenden van de bijbehorende facturen voert Publiekszaken uit. Van afdeling Ruimtelijk beheer zijn meerdere disciplines en meerdere budgethouders betrokken bij het beheer en de exploitatie van de begraafplaatsen.

De beleidsmedewerker Groen is eindverantwoordelijk voor het beleid en onderhoudsbudget voor begraafplaatsen. De gebouwen op de begraafplaatsen worden beheerd door de beleidsmedewerker Vastgoed en ook het budget voor vastgoed valt onder zijn verantwoording. Team Diensten zorgt voor de praktische uitvoering van begrafenissen (begraafplaatsbeheerder). Ook het terreinonderhoud wordt door begraafplaatsmedewerkers van Team Diensten uitgevoerd.

functie	afdeling	actie	Afdeling	functie
administratief medewerker	PZ - burgerzaken	aangifte overlijden		
applicatiebeheerder Key2begr.	PZ - burgerzaken	administratie		
		begrafenis	RB - diensten	begraafplaatsbeheerder
		terreinonderhoud	RB - diensten	begraafplaatsmedewerkers
		Beleid en budget onderhoud	RB - staf (groen)	beleidsmedewerker groen
		vastgoedbeheer	RB - staf (vastgoed)	beleidsmedewerker vastgoed

Figuur 27: Welke afdeling (functie) voert welke actie uit

Er zijn verschillende geldstromen, inkomende en uitgaande financiën komen op verschillende afdelingen binnen en bij Ruimtelijk beheer zijn meerdere budgethouders. Een goed en transparant inzicht in de exploitatie van de begraafplaatsen is daarmee lastig te verkrijgen. Deze “Visie op begraafplaatsen” is opgesteld door de beleidsmedewerker Groen in nauwe samenwerking met Team Diensten en met behulp van gegevens verstrekt door Publiekszaken.

De samenwerking tussen Ruimtelijk beheer en Publiekszaken dient te worden geïntensiveerd zodat transparant en efficiënt kan worden gewerkt. Er dienen duidelijke afspraken te worden gemaakt over de taken en verantwoordelijkheden.

Fte's administratie en onderhoud

De begraafplaatsadministratie wordt verzorgd door de afdeling Publiekszaken. Hier kunnen begrafenisondernemers of nabestaanden aangifte doen van een overlijden. Ook de administratieve afhandeling en facturering van grafrechten en begrafenisrechten vindt hier plaats. Als de administratie op orde is, zijn er minimaal één tot anderhalve formatieplaats (en) noodzakelijk om de administratie actueel te houden.

Voor de afhandeling van een aangifte van overlijden is een protocol opgesteld. De aangifte verloopt via een zogenaamd aangifteformulier dat ondertekend wordt door de aangever, de rechthebbende, de begraafplaatsbeheerder en de -administratie. Na de aangifte van een overlijden regelt de begraafplaatsbeheerder de begrafenis namens de gemeente. Hij is eerste aanspreekpunt voor begrafenisondernemers en/of nabestaanden als het gaat om de daadwerkelijke begrafenis.

Het onderhoud op de begraafplaatsen wordt uitgevoerd door vier vaste medewerkers van de gemeente met, afhankelijk van het seizoen, ondersteuning van maximaal vijf externe medewerkers (4 Empatec, 1 AB-er). Gezamenlijk zorgen zij ervoor dat de begraafplaatsen er verzorgd uitzien. Ze onderhouden alle voorzieningen, van beplanting, gras, bomen en graven tot meubilair.

De medewerkers maken veel verkeersbewegingen binnen de gemeente. Wekelijks worden alle begraafplaatsen één of meerdere keren bezocht voor onderhoud of voorbereiding en afronding van een begrafenis. Daarnaast is er overleg met nabestaanden of intern overleg tussen medewerkers van Publiekszaken en de begraafplaatsbeheerder over de planning en administratie. Daarnaast is er regelmatig begraafplaatsenoverleg binnen Team Diensten.

6.2 Financiën reguliere begroting

Financiën zijn steeds beter inzichtelijk

Sinds 2015, na de fusie in 2014 is er inzage in de totale kosten van de gezamenlijke begraafplaatsen. De opbrengsten bestaan onder andere uit de leges voor grafrechten, begraven en het plaatsen van urnen. De grootste kostenposten zijn personeelskosten, leveringen en diensten door derden en afschrijvingen. In 2016 zijn de opbrengsten € 352.622,- en de uitgaven € 433.486,-. Deze worden weergegeven in figuur 28.

2016			
opbrengsten		uitgaven	
grafrechten, begraven, plaatsen urnen, enz	€ 352.622,-	5,4 fte; binnen en buiten	€ 330.455,-
		derden; diensten, leveringen, personeel	€ 103.203,-
		materieel afschrijvingen	€ 50.648,-
		algemene kosten; nutsvz. verzek., enz	€ 10.342,-
		rente	€ 10.696,-
totaal	€ 352.622,-	totaal	€ 505.334,-

Figuur 28: Financieel overzicht 2016

De afgelopen jaren zijn de opbrengsten telkens toegenomen als gevolg van de controles op de administratie. Gegevens in de administratie van overledenen en nabestaanden worden gecontroleerd en volledig gemaakt. De kosten voor het extra personeel dat de controle uitvoert is niet opgenomen in dit schema omdat zij worden betaald uit een apart krediet. In 2016 was de kostendekkendheid van de begraafplaatsen 70 %. Vastgoed en beleid is hier buiten beschouwing gelaten.

In oktober 2014 is door ANG uit Amersfoort onderzoek verricht naar de kosten en baten van begraven in De Fryske Marren: "Kostendekkendheidsonderzoek leges en lijkbezorgingsrechten, Gemeente De Fryske Marren". In dit onderzoek is € 484.000,- als kosten opgevoerd en € 326.000,- als opbrengsten. Daarbij wordt een kostendekkendheid van 73% aangegeven. Daarbij dient te worden opgemerkt dat er geen rekening is gehouden met de noodzakelijke inzet van derden (o.a. Empatec). Als externe inzet van terreinmedewerkers wordt meegenomen in hun berekeningen, wordt in 2014 een kostendekkendheid bereikt van 64%. Vastgoed is hierbij buiten beschouwing gelaten.

Kostendekkendheid in 2022 op 72%

In de raming van kosten voor 2022 is uitgegaan van een jaarlijkse indexering van 2% voor alle kosten en 3% verhoging van de opbrengsten t/m 2018 van af 2019 met 5% tot 2022. Vanaf 2022 moet er een herijking van de percentage plaats vinden. Voor het onderhoud van graven met de status van “Gemeentelijke monumentale of beschermingswaardige graven” is uitgegaan van 1.100 graven waarvoor een bedrag als kosten wordt opgevoerd van € 66.000,-.

Alle graven waarvoor geen grafrechten wordt betaald worden beoordeeld aan de hand van een protocol voor de waardering en status van graven zonder grafrechten. Wanneer het graf als niet waardevol wordt gewaardeerd wordt het grafmonument verwijderd en kan het graf worden geruimd. Graven met de status waardevol worden onderhouden volgens uitgangspunt 9: Onderhoud van monumenten, oorlogsgraven en historische delen van begraafplaatsen blijven bekostigen uit algemene middelen.

Voor de waardevolle grafmonumenten wordt uitgegaan van 5% van de graven waarvan de grafrust is verstreken, dit zijn 456 graven. Daarnaast is er vanuit gegaan dat de oude begraafplaats in Lemmer een aparte monumentale status krijgt voor de hele begraafplaats met circa 650 grafmonumenten. Onderhoudskosten per graf worden geraamd op € 60,- per jaar.

2022			
opbrengsten		uitgaven	
grafrechten, begraven, urn plaatsen, enz.	€ 453.501,-	5½ fte; binnen en buiten	€ 372.135,-
extra na afronding controle (aannee 5%)	€ 21.052,-	derden; diensten, leveringen, personeel	€ 116.223,-
		materieel afschrijvingen	€ 60.898,-
		algemene kosten; nutsvz. verzekeren, enz.	€ 11.647,-
		rente	€ 12.045,-
		behoud monumenten 1.100 stuks	€ 66.000,-
		Inboet beplanting, herstel paden	€ 16.561,-
Totaal	€ 474.553,-	totaal	€ 655.510,-

Figuur 29: Raming kosten 2022

Bij de afschrijvingen van materieel is ook het vervoer van de begraafplaatsmedewerkers meegenomen waardoor dit bedrag van € 60.898,- meer is dan het geïndexeerde bedrag van 2016.

Aan de uitgavenkant is een bedrag van € 16.561,- opgenomen voor inboet van beplanting op de begraafplaatsen. Deze kosten bestaan uit de aanschaf van plantmaterialen en verhardingsmateriaal voor de paden. Door deze kosten apart inzichtelijk te maken wordt het belang van het behouden van een goede beeldkwaliteit benadrukt.

De totale opbrengsten worden in 2022 geraamd op € 474.553,- en de uitgaven op € 655.510,-. De kostendekking komt daarmee op 72%. Mogelijk kan dit percentage nog worden verhoogd door verdere toename van het aantal begravenissen. Door een hogere beeldkwaliteit na te streven en een parkachtige sfeer, zal de kwaliteit van begraven en gedenken op de begraafplaatsen van De Fryske Marren verder toenemen.

6.3 Communicatie

Huidige informatie op de gemeentelijke website kan beter

Communicatie over de begraafplaatsen betreft zowel het delen van informatie over de begraafplaatsen als ook informatie over de mogelijkheden en het regelen van een begrafenis binnen De Fryske Marren. Er is veel informatie beschikbaar die betrekking heeft op de begraafplaatsen; zoals de mogelijkheden van begraven binnen de gemeente, de 15 gemeentelijke begraafplaatsen en informatie over de kosten.

Op dit moment is informatie over de begraafplaatsen en de kosten van een begrafenis summier.



Figuur 30: Screenshot met informatie op de huidige website De Fryske Marren

In de uitvaartbranche is de laatste jaren een verschuiving te zien van 'totaal ontzorgen' van de nabestaanden naar het faciliteren van 'zelf doen' door nabestaanden. De gemeente moet daarop inspelen door zoveel mogelijk informatie te verstrekken aan nabestaanden en uitvaartondernemers, over de mogelijkheden en kosten van begraven in De Fryske Marren.

Het verstrekken van informatie kan uitstekend via een apart deel op de gemeentelijke website met als onderwerp overlijden / begraven / gedenken / begraafplaatsen. Dit apart deel van de gemeentelijke website met een eigen opmaak in een sfeer en digitale omgeving die past bij het onderwerp. De website is geheel toegesneden op het verstrekken van informatie die nodig of interessant is voor het oriënteren op een mogelijke rustplaats tot en met het daadwerkelijk regelen van een begrafenis. Vanuit beheer kunnen we samen met communicatie en dienstverlening, dit deel van de website completer invullen en zoekwoorden toevoegen, zodat we de informatie voor de inwoners beter ontsluiten. Ook de social media kunnen we hierbij mogelijk inzetten.

Via de website is digitale dienstverlening goed mogelijk

In het verlengde van de digitale informatieverstrekking via de website kan ook de procedure voor de aangifte van overlijden en het regelen van een begrafenis via een e-formulier worden geregeld. Zowel door een uitvaartondernemer als door nabestaanden zelf.

Bij de meest uitgebreide digitale dienstverlening is het mogelijk om digitaal een datum en tijd op een begraafplaats te reserveren voor een begrafenis, waarbij ook een graf gekozen kan worden. Uiteraard zijn beperkingen van de keuze in te bouwen. Bijvoorbeeld om organisatorische reden niet meer dan één begrafenis per dagdeel en/of een keuzevrij graf is de volgende op rij of een geruimd graf eerder in de rij.

Begrafenisverenigingen en –ondernemingen moeten met regelmaat op de hoogte gehouden worden

Naast de digitale informatievoorziening en -dienstverlening is het belangrijk om begrafenisverenigingen en -ondernemingen op de hoogte te houden van veranderingen of grootschalig onderhoud. Uiteraard kan dit via de website maar ook via een persoonlijk overleg of via een digitale of analoge (periodieke) mailing of nieuwsbrief.

Er moet en kan meer gebruik gemaakt worden van de Informatieborden

Om nabestaanden individueel te benaderen over veranderingen op de begraafplaats kan veel informatie van de website ook in de informatiepanelen op de begraafplaatsen worden opgehangen. Door meerdere communicatiemiddelen te gebruiken, en daar ook onderling naar te verwijzen, ontstaat er overlap en wordt het bereik vergroot.

Literatuur

- Toekomstvisie begraafplaatsen Skarsterlân
Gemeente Skarsterlân, 2010
- Monumentale en waardevolle bomenlijst
Gemeente De Fryske Marren, 2015
- Schaalbalken Kwaliteitscatalogus openbare ruimte
CROW, 2010
- Kostendekkendheidsonderzoek leges en lijkbezorgingsrechten Gemeente De Friese Meren
ANG, 2014